

01/03/2023

Проф. др Јован Делић: Девет стољећа Немањине лозе

Светосимеоновска бесједа проф. др Јована Делића изговорена пред Саборним храмом Христовог Васкрсења у Подгорици, на дан Светог Симеона Мироточивог 26. 02. 2023. љета Господњег

Ваше високопреосвештенство, Ваша преосвештенства, часни оци, сестре монахиње, часни скупе, вјерни народе, браћо и сестре,

Учинили сте ми највећу част да вам се данас обратим на дан Светога Симеона Мироточивог, пред велелепним Храмом Христовог Васкрсења, у Подгорици, на домак гроба блаженопочившег Митрополита Амфилохија, који је овај храм подигао на овом светом мјесту, које је метох манастира Хиландара, што потврђују хрисувуље светих краљева Стефана Првовјенчаног, краља Милутина и цара Душана, у којима стоји да су „во вјеки вјеков Момишићи са Забјелом, Малим и Великим Брдом – метох царске Лавре Манастира Хиландара“. Митрополит Амфилохије је овај народ препородио, свакога од нас појединачно оплеменио, а звање архијереја уздигао до нивоа који су достизале само највеће црногорске владике.

Подсјетићу вас на једну анегдоту, коју ви сви добро знате, везану за овај дан, овога свеца, и овај храм. Нашао се Митрополит Амфилохије на Хиландару, па замолио Вијеће старца да благослови да он – Митрополит – понесе један властар лозе са гроба Светог Симеона са Хиландара у Подгорицу, у свечево родно мјесто, и да ту животодајну, чудотворну лозу присади уз Храм Христовог Васкрсења у Подгорици. Вијеће старца је то благословило. У бродници, којом је са Хиландара путовао Владика Амфилохије, био је и један стари монах, ревносан и доста пријек, чуваран и одан Хиландару. Бродница је чекала да дође властар обећане Немањине лозе, а стари монах се љутио што се толико чека. Сазнавши да Митрополит хоће да носи властар свете чудотворне лозе са Хиландара за Подгорицу, старог монаха је обузела љутња и рекао је Митрополиту да ће се молити да му се лоза не прими, јер се никоме за протеклих осам вјекова није примила. Владика се није дао избацити из свога мира, већ је одговорио да о томе хоће ли се лоза примити или неће уз Храм Христовог Васкрсења одлучују и Света Богородица, у чијем гнијезду се и лоза испилила, и Свети Симеон, на чијем гробу је никла и подигла се, и одакле је и узета, и Христос Спаситељ, у чије подгоричко гнијездо ће тај стручак бити засађен, па и сам Владика Амфилохије, чији смисао живота је у молитви Богу за спас, па и за један властар Немањине лозе.

– Ти се слободно, по савјести, моли Богу да се ова лоза не прими, а ја ћу да се прими, па ћемо видјети чија је молитва јача – помирљиво, али одсјечно одреза Владика Амфилохије и оде с лозом за Подгорицу.

И тако се чудотворна лоза са хиландарског гроба Светог Симеона прими и припучи уз ово наше гнијездо Христовог Васкрсења, а Митрополит посла грозд с те лозе на Хиландар, да се види како се молитва прима.

Анегдота има и своје симболичко значење. Митрополит Амфилохије је

чудотворном светом лозом премостио и спојио Хиландар и Подгорицу, Храм Ваведења Свете Богородице и Храм Христовог Васкрсења, гроб Светога Симеона Мироточивог, из којег је потекло миро, и родно мјесто свечево – Рибницу, односно Подгорицу. Премостио је и вријеме – осам вјекова – што нипошто није мало чудо.

Владика Амфилохије је обновио и поново подигао култ Светога Саве, и на достојан ниво уздигао култ Светога Симеона, посебно овдје, у Подгорици, на мјесту свечевога рођења, какав раније овај светац није имао, окупио око свеца и свијетлога празника вјерни народ и повео га у литију, осветио овај град, његове воде, ваздух и плодове, показавши да Црква стоји на срцима својих вјерника и да се тим срцима, надахнутим Светим Духом, брани и утврђује. А то није мало чудо. То чудо смо ми видјели, доживјели, њиме се надахнули и надахњујемо. То чудо сте и Ви, Високопреосвећени господине Митрополите, господине Јоаникије, такође стварали заједно са блаженопочившим Митрополитом Амфилохијем.

Нико никад није учинио овај град тако очевидно светородним као што су то учинили Митрополит Амфилохије и Митрополит Јоаникије. Овај град је родио Светог Симеона, а преко њега и Светога Саву. Црногорски краљ Никола Први Петровић, у својој пјесми испјеваној у славу Светога Саве и Савиндана, одлазак Растка Немањића у Хиландар везује за Немањин двор у Рибници. Подгорица је, дакле, трудом двојице митрополита, Амфилохија и Јоаникија, њиховом обновом култа Светог Саве и уздизањем култа Светог Симеона, постала оно што је некада била Рибница – светородан град. Отуда је значај онога заперка лозе са Хиландара непроцјенљив. То сам желио да истакнем – ту деветовјековну духовну традицију светородности овога града; ту везу овога града, овога храма и овога дана са Хиландаром и непроцјенљиве заслуге Митрополита Амфилохија за освјетљење светородности овога града, за култ Светога Симеона, и за ову светињу пред којом стојимо, молимо се, и од које се надамо спасењу. А да није тако – зар би овдје било данас оволико крунисаних глава?

Стефан Немања, жупан, па велики жупан Рашке, па монах Симеон, испунио је својим богатим животом безмало цио дванаести вијек, ујединивши своју дједовину и добивши за своју земљу признање византијскога цара. Немања је био први српски ујединитељ и успоставио је у земљи јединство вјере. Са супругом Аном Вукановић добио је тројицу синова: Вукана, Стефана и Растка, који ће се одласком на Свету Гору замонашити и постати највећи културни јунак цјелокупне српске историје – Сава Немањић.

Двојица Немањиних синова, Стефан и Сава, постаће велики српски писци. Обојица ће написати по житије свога оца, Светога Симеона, и обојица ће постати светитељи. Стефан Немања је тако постао двоструки светородни отац и родоначелник светородне династије Немањића, која ће трајати све до косовскога полома и до Светог великомученика кнеза Лазара. Немањина лоза је обиљежила дванаести, тринаести и четрнаести вијек српске историје, а у тринаестом и првој половини четрнаестог вијека Србија је достигла свој државни, историјски, културни и умјетнички зенит, какав се до дана данашњега може само слутити. Остварена је велика српска средњовјековна књижевност, која је у два таласа значајно утицала и на руску књижевност и на њен развој. Наш језик је постао четврти свети језик свијета. Ми немамо ни велелепније архитектуре ни бољега сликарста од српских цркава и манастира, и њихових живописа. Све је почело са Стефаном Немањом, односно Светим Симеоном, и његовим синовима: Савом, првим српским Архиепископом, који је стекао аутокефалност СПЦ, и Стефаном Првовјенчаним, првим крунисаним краљем, са којим је Србија постала међународно призната краљевина.

Ова тројица светаца, успоставила су симфонију у односу Цркве и државе, и тај однос симфоније обиљежиће наредна два вијека. Ова тројица светаца почела су законски уређивати Цркву и државу. Зато је безмјерно значајно Законоправило Светога Саве и сви црквени типизи. Српски народ је већ од 12. стољећа законодаван народ. У том смјеру га је водила његова Црква и њени светитељи.

Ктиторски и градитељски рад остао је запамћен и у епској поезији. У пјесми коју можемо наћи под два наслова: „Свети Саво“ и „Куд се ђеде цар Немање благо“ „господа ришћанска“ се чуди како је било могућно похарчити „седам кула гроша и дуката“. Ту се задесио Саво Немањић, па одговара „господи ришћанској“ да:

„Није бабо потрошио благо,

На наџаке ни на буздоване,

На ханџаре ни на бојна копља,

Ни добријем коњма на хинтове;“

Већ градећи српске цркве и манастире. На првом мјесту је „б’јел Вилиндар на сред Горе Свете“.

Свети Саво набраја цијело сазвјежђе цркава и манастира, приписујући и Немањи оне које је сам подигао.

Имао је Свети Симеон су чим изићи пред Господа.

Стефан Немања је био захвалан Светој Богородици, Светом Николи и Светом Ђорђу, што су услишили његову молитву у невољи, помогавши му да изађе из византијскога заточења. Зато је подигао задужбине њима у славу. Светој Богородици је подигао манастир код Куршумлије, манастир Богородице Добротворке (Студеницу), која се сматра мајком српских цркава, манастир Богородице Бистричке код Бијелог Поља, женски манастир Богородице у Расу, манастир Богородице Градачке и манастир Хиландар.

Светом Николи је подигао манастир у Куршумлији, Манастир Светог Николе Кончул на Ибру, Цркву Светог Николе у Нишу, Манастир Светог Николе у Дабру (Бања) код Прибоја.

Светом Ђорђу је подигао Ђурђеве Ступове у Расу и Манастир Светог Ђорђа у Дабру код Прибоја.

Подигао је цркву Манастира Светог Пантелејмона у Нишу. Обновио је Манастир Светог Архангела Михајла у Скопљу.

Немања је помагао и хришћанске светиње у свијету: Цркву Светога Гроба у Јерусалиму; Цркву Светог Јована Претече у Јерусалиму; Цркву Светог Теодосија у пустињи код Витлејема, Цркву Светих апостола Петра и Павла у Риму; Цркву Светог Николе у Барију; Манастир Богородице Евергетиде у Цариграду (гдје је живио у заточеништву), Манастир Светог Димитрија у Солуну. Данашњи углед и статус Српска православна црква дугује свецима Симеону и Сави.

Као ктитор и добротвор постао је узор Немањића владарима, а у том послу ће

се нарочито истаћи краљ Милутин, који је обновио и манастир Хиландар и подигао двије изузетне цркве, Богородицу Љевишку и Грачаницу. Наравно, подигао их је небројено више и оставио трага у Светој Земљи. За вријеме свога кратког живота на Светој Гори, Свети Симеон је обилно даривао бројне светогорске манастире и стекао, као замонашени владар и отац истакнутог високородног монаха Саве, огромно и једнодушно поштовање. Доласком монаха Симеона, српски народ се на Светој Гори утврдио и угнијездио у том Богородичином крилу.

Светогорски монах Сава је у писмима и поукама молио родитеље, превасходно оца Немању, да напусти свјетовни живот, да се одрекне престола, и да дође к њему на Свету Гору. Отац је послушао своје „љубљено чедо“, „утјеху старости“ своје, и на сабору код Цркве Светога Петра и Павла, на Благовијести 1196. године обзнанио да се повлачи с престола, уступајући га свом средњем сину Стефану. Потом се у истој цркви замонашио са својом супругом Аном, која је постала монахиња Анастасија. Монах Симеон се повлачи у своју задужбину у Студеници, а монахиња Анастасија одлази у манастир Свете Богородице у Топлици. Октобра 1197. године монах Симеон креће за Свету Гору, гдје стиже 2. новембра прво у Манастир Ватопед, „у свој дванаести час“, како је сам говорио. Већ наредне године, по добијању дозволе од византијског цара, Симеон и Сава обнављају запустјели светогорски манастир Хиландар од самог темеља и претварају га у вјековно српско гнијездо у Богородичином крилу. Од 1198. године Срби имају на Светој Гори своју свету кућу коју су подигла два будућа свеца, отац и син, монаси – Симеон и Сава. А већ почетком фебруара 1199, године монах старац Симеон се разболио и испустио душу 13., односно 26. фебруара у својој светој кући, манастиру Хиландару, пред иконом Свете Богородице, у присуству монаха Саве. Када је испуштао душу, просторију је кратко обасјала свјетлост, а по свједочењу Светога Саве, старац је пред смрт упутио поглед к небу и изговорио:

„ Хвалите Бога, ва светих јего, хвалите јего и на утвржденији сили јего. Хвалите јего и на силах јего и по премногому владичаствију јего.“

То су биле последње ријечи старца монаха Симеона, пред оностраним призором који је угледао, праштајући се од овога свијета.

Покојничково тијело је положено на сред цркве, а над њим су појали задушне пјесме, прво Грци, па Ивери, па Руси, за њима Бугари и опет Срби. Очево увијено тијело положио је у нови гроб лично његов син Сава.

Потом је светогорско монаштво служило девет дана у Хиландару по старчевом упокојењу.

Наредне године, светогорски сабор прогласио је монаха Симеона за Светог Симеона Мироточивог, јер су његове мошти точиле миро, истовремено из гроба и са свечеве слике.

Када је избио сукоб између браће Вукана и Стефана и када је запријетило братско крвопролиће, монах Сава је 1208. године понио мошти Светога Симеона у Студеницу и над њима измирио завађену браћу. Осиротјело братство, одласком моштију Светога Симеона из Хиландара, молило је свеца за утјеху. И та утјеха је дошла у виду светородне лозе која је израсла из свечевога гроба. И расте плодносно ево девето стољеће.

Подсјетимо се на крају ријечи Стефана Немање, изречених у Цркви Светога Петра и Павла, о Благовијестима 1196. године, када је предао власт сину Стефану:

„...А дајем вам ову заповијест: Љубите један другог, немајући никакве злобе међу собом. Ти, Вукане, покоравај се и буди послушан овом брату свом, и од Бога и од мене постављеном на престолу мом. А ти, Стефане, владајући не вређај брата свог, него га поштуј. Јер ко не љуби брата свога, не љуби Бога. Бог је љубав. Зато ко љуби Бога, нека љуби и брата свога. Јер у томе је сав закон: њему апостоли научише, њиме мученици овјенчани бише, о њему пророци висе.“

Нека овогодишња прослава Светога Симеона Мироточивога буде у знаку његових ријечи:

„Ко не љуби брата свога, не љуби Бога. Бог је љубав!“

Наздравље и на многаја љета! Нека наша литија буде за напредак светородног града Подгорице и за богат род светородне хиландарске лозе, која се примила и припучила уз Храм Христовог Васкрсења, да грожђе с те лозе и ви можете слати, господине Митрополите, на Свету Гору, у Хиландар, и мајци наших цркава, Студеници, гдје су мошти Светога Симеона и Светога Краља Стефана Првовјенчаног. А они су одавде. И они су баш ово мјесто на коме стојимо одредили за метох манастира Хиландара. Зато оно јесте и биће светородно.

```
<span data-mce-type="bookmark" style="display: inline-block; width: 0px; overflow: hidden; line-height: 0;" class="mce_SELRES_start"></span>
```

mitropolija.com